

De sabbat: het werkt!

Het doel vandaag in mijn preek is simpel: wat hebben de sabbat, werk en die Pyramides uit Egypte in dat plaatje met elkaar te maken? Als je dat over 25 minuten door hebt, ben ik blij 😊.

In september sprak ik met jullie over het belang van **een 'Leefregel'**. Een set gewoontes die ons helpen om uit de drukte van de wereld te stappen om Gods stem te kunnen verstaan, om Jezus te kunnen volgen te midden van de hectiek van het leven.

Een **element** van wat onderdeel zou kunnen zijn van zo'n **leefregel** is de **Sabbat**.

Dat diepen we uit. Bart vorige week, en ik ga daarmee verder deze week, en je kunt daarmee ook verder in groepen met het materiaal.

Ga lekker zitten, het is een preek waarin je mag nadenken: hoe zit dat bij mij? En alleen al daar de rust en de tijd voor nemen is bijzonder. Koester dat moment. Ik ga met je natuurlijk de bijbel induiken, maar het gaat ook heel erg over onze tijdsgeest, onze cultuur en hoe we daarmee omgaan.

Als je mij had gevraagd 2 jaar geleden: maak eens een preek over de sabbat, dan zou vriendelijke lachend hebben gezegd: nee, dank je. Ik had je voor gek verklaard als je zou zeggen: over twee jaar maak je er een preek over en je bent er nog enthousiast over ook...

Ik ben de afgelopen weken tot de conclusie gekomen dat dat nadenken over het idee van een sabbat heel goed is. Want **de sabbat raakt denk ik het meest de essentie van de uitdagingen van onze tijd**. De werkdruk, angst, stress en depressie waar veel mensen onder te lijden hebben.

Het **slaaptekort** waar ook zo'n 30% van de Nederlanders mee te maken heeft en de toenemende impact van dat apparaat in je broekzak, dat vooral heel veel impact heeft op je hoofd. **Het is ons overkomen dat in 20 jaar tijd het straatbeeld volkomen is veranderd!** En natuurlijk zitten er mooie kanten aan. Maar ook minder mooie. En daar is de sabbat, een rustdag, een heel mooi antwoord op.

En ja, bij de rustdag heb ik ook **negatieve gedachten uit mijn eigen jeugd**. Het ging vooral om wat ik niet mocht.

En dat is niet mijn punt. **Het gaat mij om een betere relatie met ons werk**. En zie alles wat ik zeg als uitnodigend.

Dus vandaag gaat mijn preek over **Sabbat en werk**. Ik ga twee dingen uitdiepen:

1. Wat zeggen de tien geboden nou precies over die rustdag en hoe pas je dat toe voor onze tijd nu?
2. En wat zegt de bijbel dan over ons werk. Here we go!

De Tien Geboden

Het idee van de sabbat komt uit de Tien Geboden: We lezen in Exodus 20:

Houd de sabbat in ere als een heilige dag. Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is de sabbat, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen. Want in zes dagen heeft de HEER de hemel en de aarde gemaakt, en de zee met alles wat er leeft, en op de zevende dag rustte Hij. Daarom heeft de HEER de sabbat gezegend en geheiligd.

Exodus 20: 8-10a NBV21

Het bible-nerd stukje

Wist je dat de 10 geboden twee keer voorkomt in de Bijbel?

- Exodus 20
- Deut. 5

Exodus is geschreven aan mama en papa, vers uit de slavernij in Egypte. **Deuteronomium** werd vier decennia later geschreven **aan de kinderen van mama en papa die geen ervaring met slavernij hadden**, die in vrijheid opgroeiden. Dat is heel belangrijk. Onthoud dat voor later. Nu, Deuteronomium komt van twee Griekse woorden. Deutero betekent tweede en namos betekent wet. Deuteronomium betekent letterlijk de tweede wet of de tweede Thora. En dat komt omdat het, opnieuw, 40 jaar later aan de volgende generatie is geschreven, de eerste Thora, om zo te zeggen, de eerste 10 geboden zijn geschreven op de top van de berg Sinaï in de woestijn. Het tweede dat we op het punt staan te lezen, is vier decennia later geschreven, de kinderen van die generatie, niet bij de berg Sinaï, maar eigenlijk aan de rand van de Jordaan, op het punt om Kanaän binnen te gaan. **Dus in Deuteronomium roept Mozes generatie nummer twee bij elkaar, alle kinderen van mama en papa, en hij vertelt de Thora**

opnieuw, of op zijn minst de meest opvallende punten van de Torah.

Hier in hoofdstuk vijf vertelt hij de tien geboden opnieuw. Lees gewoon met mij het sabbatsgebod.

Neem de sabbat in acht, zoals de HEER, uw God, u heeft geboden; het is een heilige dag. Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is de sabbat, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw runderen, uw ezels en al uw andere dieren, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen; want uw slaaf en slavin moeten evengoed rusten als u. Bedenk dat u zelf slaaf was in Egypte totdat de HEER, uw God, u met sterke hand en opgeheven arm bevrijdde. Daarom heeft Hij u opgedragen de sabbat te houden.

Deut. 5: 12-15

Laten we ze eens naast elkaar zetten.

Overigens is het eerste wat opvalt: dit gebod is het langste gebod uit de tien geboden...

Twee verschillen:

- **Houd in ere vs. Neem in acht.** Zit een verschil in. Oproep tot een vast ritme en een Waarschuwing voor het laten lopen van die rustdag. Laat ik nu even rusten, maar dit is waarom in de Joodse liturgie, de Kiddush, bij het begin van de sabbat 2 kaarsen worden aangestoken: Houd in ere, Neem in acht!
- **Opvallender is dat de grondgedachte achter de sabbat een andere is!**

In **Exodus** is de grondgedachte achter het sabbatsgebod gebaseerd op het **scheppingsverhaal**. Zes dagen lang zult gij werken. Iedere zevende dag rust. Hier in **Deuteronomium** is het gebaseerd op het verhaal van de **slavernij in... Egypte (de pyramides)**. Bedenk dat jullie slaven waren in Egypte. **Bij de Sinai gaat de sabbat over ritme. In Deuteronomium gaat het over protest.**

Bij de Sinai is het een **uitnodiging** om te genieten, in Gods mooie wereld en in je leven daarin. In Deuteronomium is het een **waarschuwing** om nooit meer terug te gaan naar Egypte. Bij de Sinai is de Sabbat deze levengevende **kunstvorm** die je beoefent voor de gezondheid van de ziel en voor die van onze samenleving in het algemeen. In Deuteronomium is het een protest tegen Farao en zijn rijk. Zoals Bart het vorige week zei: In

Exodus is het: STOP! In Deuteronomium: RUST! Om te genieten en te aanbidden.

Egypte

Voor wie zich geen **beeld kan maken van Egypte**: Even een paar uitspraken van de Farao.

Voortaan moeten ze zelf stro gaan zoeken.

Eis wel hetzelfde aantal stenen als voorheen, ze mogen geen steen minder afleveren.

Ze zijn lui!

Ze moeten harder aan het werk gezet worden.

Allemaal uit één paragraaf. In het verhaal, als je het kent, is Farao gewoon deze wrede, onverbiddelijke, meedogenloze tiran. Hoe hard de Hebreërs ook werkten, het was nooit genoeg. Ze leefden gewoon onder dit onderdrukkende juk van de dagelijkse quota, meer, meer, meer.

En het was niet alleen Farao, het was Egypte als geheel, het sociaal-economische systeem. Israël maakte, als je het verhaal kent, bakstenen om te bouwen, steden te bevoorraden, hele steden, alleen maar om alle spullen van Farao en zijn rijke oligarchievrienden op te slaan. **Egypte's honger naar meer was onverzadigbaar.** Er was nooit genoeg, nooit genoeg eten, nooit genoeg drinken, nooit genoeg graan. Je moest letterlijk hele voorraadschuren bouwen voor al het extra graan.

En het was **een economisch systeem gebouwd op de rug van slavernij.** Om de weelderige levensstijl van een Farao of een Egyptenaar te bereiken, heb je goedkope arbeidskrachten nodig, in die tijd, slavernij, om te werken terwijl je rust. **En slaven krijgen geen sabbat. Slaven vervallen in een onmenselijk bestaan. Ze worden in de economie een handelswaar om te kopen en te verkopen. Ze hebben alleen waarde in wat ze produceren.** Ze werken de hele dag, elke dag, tot ze sterven.

Je komt alleen tot Rust als je er uit wordt bevrijd.

En dat deed God. En nu zegt het sabbatsgebod: neem een rustdag ter ere van mij, want je moet jezelf eraan herinneren dat je door mij bevrijd bent van dat systeem. **Nooit meer Egypte.** Zet werk in het juiste perspectief. **Laat je niet slaaf maken van je werk en laat anderen geen slaaf worden van jou!**

En daar raakt de sabbat het hart van onze samenleving in het Westen.

Egypte in ons

Zit er in ons ook niet een Egypte? Een eindeloos verlangen naar meer.

Werken is voor de meeste mensen iets dat ons de middelen geeft om onze verlangens te vervullen. We willen meer verdienen, omdat we meer willen hebben en doen.

Te veel mensen werken om het eindeloos verlangen naar meer te financieren. Werk is een afgod geworden.

En in het gunstigste geval gebruiken we het om vrije tijd te kopen.

En ik zeg het heel scherp, ook tegen mezelf. Omdat we er met elkaar in terecht zijn gekomen... Kijk de BBC documentaire The Century of the Self op Youtube.

Tijdens de crisis in de jaren 30 van de vorige eeuw waren er een paar slimme mensen die naar een manier zochten om de lege fabrieken met werkloze medewerkers weer aan de praat te krijgen. Paul Mazer van Lehman Brothers zei dit in 1927: “We moeten Amerika omvormen van een cultuur van behoeften naar een cultuur van verlangen. **Mensen moeten worden getraind om te verlangen naar nieuwe dingen, zelfs voordat de oude volledig zijn gebruikt.**”

En zo ontstond het systematisch werken aan een nieuwe mentaliteit. **De verlangens van de mens moeten zijn behoeften – dat wat hij of zij echt nodig heeft - overschaduw**en. Dit is het begin van het bedrijfsidee waarvan we nu weten dat het **geplande veroudering** is, of waarom we elk jaar in september een nieuwe iPhone willen.

Voeg daarbij dat we letterlijk duizenden advertenties per dag zien die ook ons onderbewuste beïnvloeden, en het gevaar van Egypte is zichtbaar:

Egypte zit ook in ons.

De Amersfoortse christen (en dat is belangrijk!) econoom Paul Schenderling wijst erop dat niet alleen de marketing werkt als een Egypte in ons... ook de politiek gaat steeds meer uit van een mensbeeld dat niet bepaald strookt met een christelijk mensbeeld. Soms met de beste bedoelingen.

De laatste tachtig jaar is het christelijke mensbeeld van elkaar *dienen* met behoorlijk succes aangevallen door een ander mensbeeld dat ieder mens zichzelf maximaal individueel moet kunnen ontplooien.

De mens moet de zelfredzame burger worden. De zelfredzame competitieve burger. En wat is dan bij uitstek de manier om dat te doen?

Concurrentie van allen tegen allen. En waar zorgt concurrentie voor: **meer willen... Egypte in ons.** Het is subtieler dan in de tijd van Farao, maar niet minder realistisch.

Met een citaat van de Britse oud Premier Margaret Thatcher als illustratie:

Economie is de methode. Het doel is het veranderen van de ziel.

En die ziel moet dus veranderen in de burger die zelfredzaam en competitief is. Dat is de beste garantie voor groei, voor geluk, het voorkomt oorlogen en houdt onze samenleving in stand.

En de grote fout die we als samenleving maken is dat we nog steeds te veel geloven dat economische groei de oplossing gaat zijn. Maar in de praktijk is het een systeem van meer, meer, meer... en niet van delen met elkaar. En dat systeem heeft ook veel verliezers.

Ons streven naar economische groei leidt letterlijk tot een onaanvaardbare vorm van depressie, angst, werkverslaving, te hoge huizenprijzen en noem alle welvaartsziektes maar op.

Farao in ons

En daar bovenop: zit er misschien ook wel een Farao in ons die met ditzelfde verlangen naar meer en meer andere mensen tot slaaf maakt.

We leven op een manier die niet alleen onhoudbaar is voor de natuur, maar ook voor onze geest.

De oproep om de sabbat in acht te nemen was Gods manier om ons te laten protesteren tegen Egypte. En als de volgers van de Weg van Jezus dit in acht zouden nemen zou dat letterlijk een wereldreddende beweging kunnen worden.

Ik onderschat dat niet, want los van het ongeremde verlangen dat zoveel groter is geworden dan de noodzaak leidt onze cultuur van meer meer, en zelfredzaamheid en competitie nog tot iets anders.

Werk

Wat we nodig hebben is een gezonde visie op werk. Daar gaat het namelijk ook over. Zie je dat het sabbatsgebod bestaat uit **twee delen: werken en rusten.**

Zes dagen lang kunt (of eigenlijk beter zul) je je werk doen.

En dat is niet omdat God het ons een beetje zwaar wil maken. Alsof we zijn personeel zijn. Integendeel. Totaal niet. Werk hoort bij waarvoor we gemaakt zijn.

Hoe was werk bedoeld?

Het woord “**werk**” hier in het Hebreeuws is hetzelfde woord als wordt genoemd als God met Adam in gesprek is in de tuin van Eden.

*De HEER God bracht de mens dus in de tuin van Eden, om die te **bewerken** en erover te waken.*

Gen 2: 15

Werken is in beginsel iets goeds. Wat je doet, doet ertoe.

Weet je dat hetzelfde woord voor werk ook soms wordt vertaald met ‘**aanbidding**’. Als in dat ons werk als dienstbaarheid eigenlijk een vorm van aanbidding is.

Hij zegende hen en zei tegen hen: ‘Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.’

Gen 1:28

De wereld is bedoeld om door ons ontwikkeld te worden. We zijn immers beeldragers van God. **Partners** in het heersen over de aarde. Dat is werk, maar werk in dienst van God. Het geeft ons en God vreugde. Als je het in het juiste perspectief ziet.

Maar het ging fout...

En dat is precies het risico van onze tijd.

We zijn het juiste beeld op werken verloren.

Ja, met de zonde is werk minder fijn geworden. Net als het krijgen van kinderen. Dat lezen we in Exodus 3:

Tegen de mens zei Hij: ‘(...) Vervloekt is de akker om wat jij hebt gedaan, zwoegen zul je om ervan te eten, je hele leven lang. Dorens en distels zullen er groeien, toch moet je van zijn gewassen leven. Zweeten zul je voor je brood ...’

Werk en krijgen van kinderen vervloekt, maar dat doet niets af aan de waarde van opvoeden en werk.

De intentie is nog steeds niet veranderd. Maar de zonde zorgt wel voor de nodige krassen en heeft de glans (tijdelijk) weggehaald.

- We zijn werk gaan doen in dienst van onszelf.
- We zijn werk gaan doen los van onze geestelijke identiteit

Sinds de Griekse filosoof Plato is het beeld in ons hoofd gekropen dat een **geestelijk leven en een fysiek leven** twee verschillende dingen zijn, maar dat is niet wat de bijbel zegt. Die maakt er geen onderscheid tussen. Ons leven is ons leven. Per definitie geestelijk.

En allebei is een vorm van Egypte in ons...

Herstel

Mag ik ons vanmorgen aanmoedigen om tegen dit Egypte in onze tijd in protest te gaan. Kunnen de volgers van Jezus een tegenbeweging vormen?

Werk heeft dus niet als doel om onze verlangens te vervullen maar de God te dienen en als partner van Hem deze aarde te cultiveren, te ontwikkelen.

- Dus verkoop brood en vis als dienst aan de mensen
- Ontwikkel nieuwe technieken om afval te scheiden
- Wees een goed huisvader of huismoeder die voor liefde zorgt
- Schrijf software die ons leven makkelijk maakt.
- Doe uitvindingen om kanker te bestrijden

Maar doe het niet voor jezelf. En als het je veel voorspoed brengt: deel dan daaruit. Dat is je perspectief op werk.

En dan de rustdag: die is er ook voor de Schepper. Het is niet een dag om bij te komen van het werk, maar om het werk in het juiste perspectief te zien.

Ik denk dat dat is wat Jezus bedoelde in Markus 2, als hij het belang van deze rustdag voor zijn volgers benadrukt:

De sabbat is er voor de mens, en niet de mens voor de sabbat.

Dus laat me afronden: Er blijven dus twee vragen over:

Wat doe jij met je zes dagen?

Brengt het de wereld verder? Bouwt het op? Het doet ertoe! **Stephen Covey** zegt het op deze manier: je ervaart pas innerlijke rust als je agenda in lijn is met je waarden.

Wat doe jij met je rustdag?

Houd in ere en Houd in Acht. Ritme voor gezondheid en Protest voor sociale rechtvaardigheid.

Houd het ritme vast en protesteer tegen het Egypte van onze tijd, waar we onderdeel van zijn.

Is het zichtbaar in jouw weekritme dat je deel bent van een ander regime onder een andere Koning?

Mag ik je uitdagen?

Zeg één dag per week 'stop'.

- **Stop tegen meer willen, ga niet (online) shoppen**
- **Focus je die dag op dankbaarheid voor wat je hebt. Schrijf dit op en vertel me hoe je je over een jaar voelt.**

Nooit meer naar Egypte. Geen Farao meer in ons. Onze identiteit is Kind van God. Partner in zijn Plan. Bevrijd van Egypte in ons.

You split the sea
So I could walk right through it
My fears are drowned in perfect love
You rescued me
So I could stand and say
I am a child of God